

Peilstationsonderzoek Ouders 2019

Ouders over het gebruik van tabak, alcohol,
cannabis en de e-sigaret door jongeren

Deze factsheet beschrijft de resultaten van een landelijk onderzoek naar de opvattingen van ouders over het middelengebruik door jongeren en de opvoedstrategieën die zij daarbij zelf als ouder hanteren. Aan ouders van leerlingen van het VMBO, HAVO en VWO is onder andere gevraagd naar de regels die er thuis gelden over het gebruik van tabak, alcohol, cannabis en de e-sigaret; of men vindt dat er voldoende gedaan wordt om gebruik te voorkomen en in hoeverre zij denken dat middelengebruik schadelijk is voor jongeren. Eerdere metingen zijn gedaan in 2007, 2011 en 2015 zodat ook een beeld kan worden gegeven van veranderingen in de tijd. De resultaten zijn vooral bedoeld om input te geven aan het preventiebeleid.

Kernpunten

Roken

- Bijna alle ouders (96%) geven aan dat zij makkelijk met hun kind kunnen praten over hun opvattingen over roken. Dit is vrijwel onveranderd sinds 2011.
- Bijna twee derde (63%) van de ouders denkt dat zij effectieve maatregelen kunnen nemen om te voorkomen dat hun kind gaat roken. Dit is hoger dan in 2007 (48%).
- In 2019 hebben meer ouders (45%) een 'niet roken tot 18 jaar'-afspraken met hun kind dan in 2015 (33%).
- Steeds meer jongeren groeien rookvrij op. Zo zijn er sinds 2011 minder ouders die in het bijzijn van hun kind roken (2011: 28%; 2019: 14%) en zijn er meer gezinnen waar in huis niet gerookt mag worden (2011: 76%; 2019: 97%).
- Bijna alle ouders (94%) denken dat af en toe roken schadelijk is voor jongeren onder de 18 jaar. Dit is een stuk hoger dan in 2011 (65%).
- Er zijn verschillen tussen rokende en niet-rokende ouders. Ouders die zelf roken hebben doorgaans minder strenge regels met hun kind over roken, hebben minder vaak een niet-roken beleid in hun huis en zijn minder streng wat betreft het roken door hun kind, dan ouders die niet roken. Ook denken zij minder vaak dat roken en meer roken voor jongeren schadelijk is.

Alcohol

- Bijna alle ouders (95%) vinden dat zij makkelijk met hun kind kunnen praten over hun opvattingen over alcohol drinken. Dit is hoger vergeleken met 2007 (86%).
- Vergeleken met 2007 zijn ouders in 2019 strenger wat betreft het alcoholgebruik van hun kind. Vanaf 2015 is deze stijging echter gestagneerd.
- Het percentage ouders dat denkt dat hun maatregelen om te voorkomen dat hun kind (te veel) gaat drinken zijn hebben, steeg tussen 2007 (55%) en 2015 (73%) maar daalde in 2019 naar 66%.
- In 2019 hebben meer ouders (38%) een 'niet drinken tot 18 jaar'-afspraken met hun kind dan in 2015 (29%).
- Drie op de vier ouders (77%) denken dat het schadelijk is voor jongeren onder de 18 jaar om ieder weekend één of twee drankjes te drinken. Dit is hoger dan in 2007 (51%).
- Ouders die geen alcohol drinken zijn positiever over de invloed die zij hebben op het alcoholgebruik van hun kind dan ouders die zelf (dagelijks) drinken. Ook hebben de niet-drinkende ouders doorgaans strengere regels en hebben zij vaker een 'niet drinken tot 18 jaar'-afspraken met hun kind vergeleken met ouders die zelf (dagelijks) drinken.

 NIX18

NIX18

- Het percentage ouders dat een 'niet roken én niet drinken tot 18 jaar'-afspraken heeft, is gestegen van 28% in 2015 naar 35% in 2019.
- De meest genoemde reden voor ouders om géén 'niet-roken'-afspraken te hebben is dat hun kind zelf niet wil roken (62%).
- Daarnaast denkt 15% van de ouders dat het geen zin heeft om een dergelijke afspraak te maken. De meest genoemde redenen om geen 'niet drinken'-afspraken te hebben zijn dat het kind volgens de ouders zelf niet wil drinken (30%), dat ouders het geen probleem vinden als hun kind drinkt voor het 18e jaar (26%) en dat afspraken maken geen zin heeft (19%).

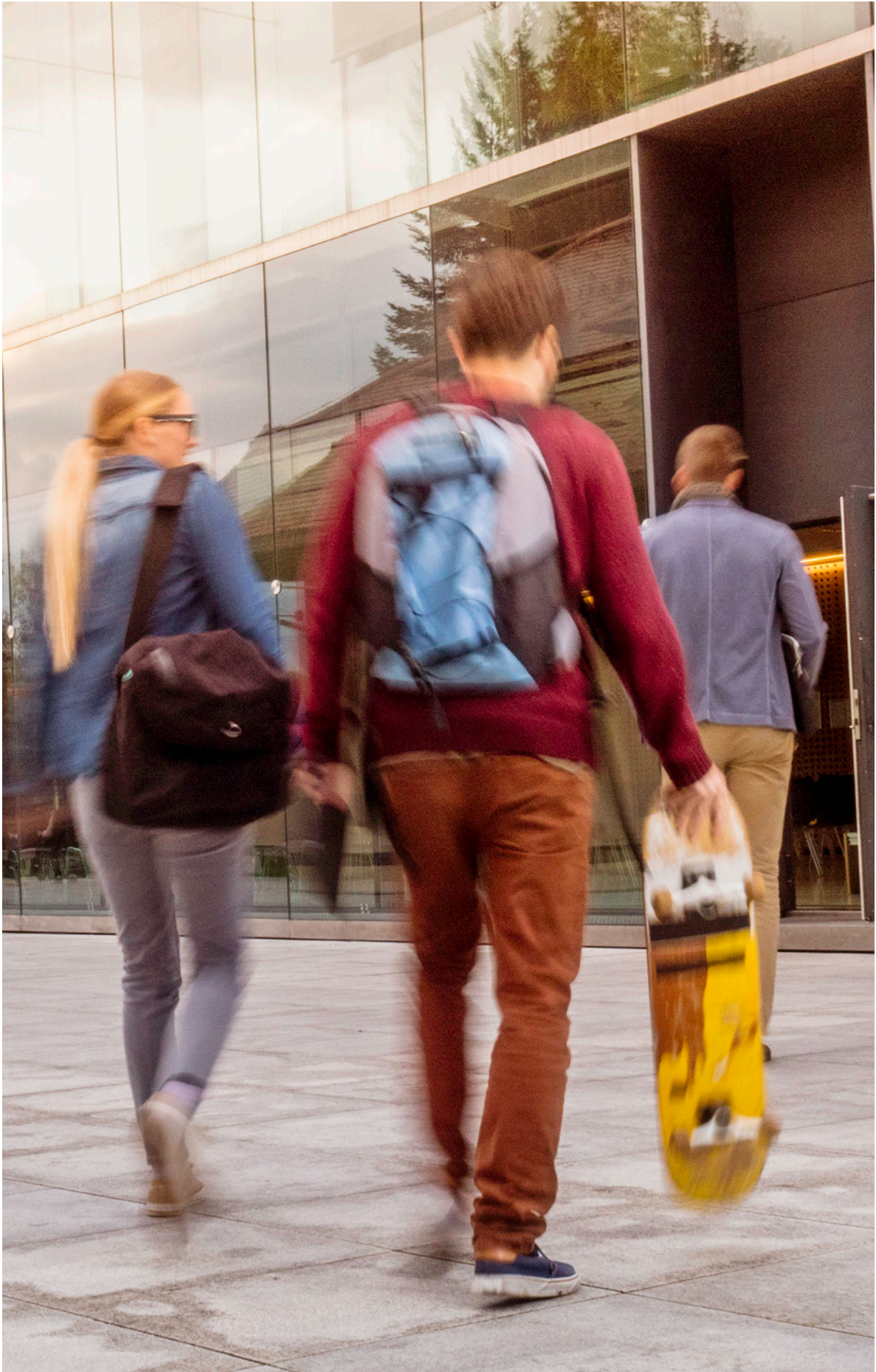
Cannabis

- Acht op de tien ouders (78%) denken dat maatregelen die zij nemen of zouden nemen om ervoor te zorgen dat hun kind geen wiet of hasj gaat gebruiken, zin hebben. Dit is iets lager dan in 2015 (82%).
- Acht op de tien ouders (83%) geven aan dat hun kind zeker geen trekje van een joint mag nemen. Dit is licht gedaald vergeleken met 2011 (88%).
- Het percentage ouders dat denkt dat het schadelijk is voor jongeren onder de 18 jaar om af en toe wiet of hasj te roken is vergeleken met 2015 (79%) in 2019 gestegen naar 91%.
- Ouders die zelf ooit cannabis hebben gebruikt, hebben er minder vertrouwen in dat zij cannabisgebruik door hun kind kunnen voorkomen en stellen minder vaak strenge regels vergeleken met ouders die nooit cannabis hebben gebruikt.

E-sigaret

- Driekwart van de ouders (75%) geeft aan dat hun kind zeker geen trekje van een e-sigaret mag nemen. Dit is iets hoger dan in 2015 (72%).
- Bijna alle ouders (92%) geven aan dat hun kind thuis geen e-sigaret mag gebruiken. Dit is vergelijkbaar met 2015.
- Negen op de tien ouders (90%) denken dat het schadelijk is voor een jongere onder de 18 jaar om af en toe een e-sigaret te gebruiken. Dit is een stuk hoger dan in 2015 (64%).

Inleiding

Ouders spelen een belangrijke rol in het beginnend middelengebruik door hun kind (Rossow e.a., 2016; Villagrana e.a., 2018). Dit doen ouders via de opvoeding, de regels die zij stellen, maar ook door het voorbeeld dat zij aan hun kinderen geven (Carver e.a., 2017; Hiemstra e.a., 2017; Yap e.a., 2017; De Looze e.a., 2012). Daarom voert het Trimbos-instituut sinds 2007 een landelijk vragenlijstonderzoek uit onder ouders over opvoeding en opvattingen over middelengebruik door jongeren. Er worden vragen gesteld over tabak, alcohol, cannabis en sinds 2015 over de e-sigaret. Landelijk onderzoek onder scholieren (waar het huidige onderzoek onder de ouders deel van uitmaakt) liet zien dat na een jarenlange daling het gebruik van tabak, alcohol en cannabis in 2019 is gestabiliseerd (Rombouts e.a., 2020). Dit wijst erop dat een aanscherping of herijking van het preventiebeleid nodig is om een verdere daling te bewerkstelligen. De resultaten van deze factsheet kunnen hiervoor aanknopingspunten bieden.

De studie

De dataverzameling voor het onderzoek onder ouders is gekoppeld aan het Peilstationsonderzoek scholieren (Rombouts e.a., 2020). Het Peilstationsonderzoek vindt sinds 1984 om de 4 jaar plaats op scholen voor het voortgezet onderwijs (VMBO, HAVO, VWO). In 2007 is voor het eerst ook onder de ouders van de leerlingen een vragenlijst afgenomen. In 2019 is dit gevraagd aan de ouders van alle leerlingen op de scholen voor voortgezet onderwijs die deelnamen aan het Peilstationsonderzoek scholieren 2019¹ (Rombouts e.a., 2020). Aan de scholen is gevraagd om via e-mail een informatiefolder te verspreiden onder de ouders. In de folder werd informatie gegeven over het onderzoek en werd er aan ouders gevraagd om anoniem een online vragenlijst in te vullen.

In 2019 hebben 4888 ouders de vragenlijst ingevuld. Omdat niet bekend is hoeveel ouders de folder hebben ontvangen, kan voor 2019 geen responspercentage worden berekend. In aansluiting op de rapportage van het Peilstationsonderzoek Scholieren zijn de analyses uitgevoerd op ouders van leerlingen in de leeftijd van 12 tot en met 16 jaar (4441 ouders).

Met het oog op een landelijk representatieve afspiegeling is de dataset gewogen naar geslacht, leeftijd en schoolniveau van het kind.

Opzet van de rapportage

Per middel (tabak, alcohol, cannabis en de e-sigaret) worden eerst de resultaten van de meting in 2019 besproken. Tabak en alcohol zijn het meest uitgebreid uitgevraagd, het aantal vragen over cannabis en de e-sigaret is beperkter. De resultaten van 2019 worden voor elk van de middelen gepresenteerd voor de totale groep en er wordt gekeken of er verschillen zijn tussen ouders die het betreffende middel wel of niet gebruiken. Er wordt van een verschil gesproken als $p < 0,05$. Ouders worden als gebruiker meegenomen in de analyses als de ouder die de vragenlijst invult en/of de eventuele partner het middel gebruikt.

Daarnaast wordt nagegaan of de resultaten verschillen voor ouders met kinderen op verschillende schoolniveaus (VMBO-b², VMBO-t³, HAVO, VWO). Tot slot worden per middel de resultaten van 2019 vergeleken met die van voorgaande metingen in 2007 (n=3867), 2011 (n=3457) en 2015 (n=1784). Daarbij moet worden opgemerkt dat de vragenlijst in 2019 is ingekort en dat er daarom soms trends van andere variabelen worden gepresenteerd dan in eerdere rapportages. Ook zijn sommige vragen pas toegevoegd in de vragenlijst van 2011 of 2015, waardoor in sommige gevallen alleen trends vanaf deze jaren kunnen worden gepresenteerd.

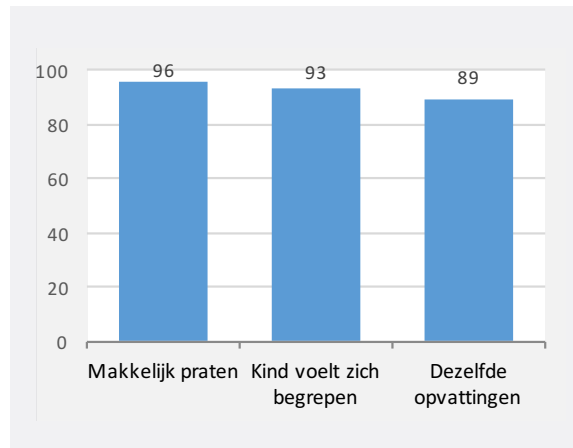
1 De methode wijkt af van die in voorgaande metingen toen alleen de ouders werden uitgenodigd waarvan de leerlingen aan het Peilstationsonderzoek hadden deelgenomen. De werkwijze is in 2019 aangepast om zo de procedure voor de scholen te vereenvoudigen en een grotere steekproef van ouders te verkrijgen.

2 VMBO beroepsgerichte of kaderberoepsgerichte leerweg

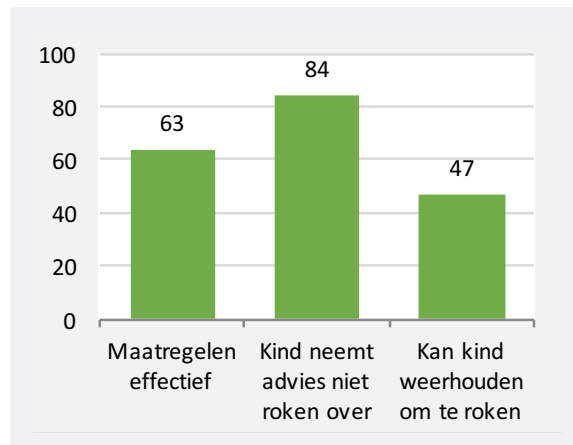
3 VMBO theoretische of gemengde leerweg

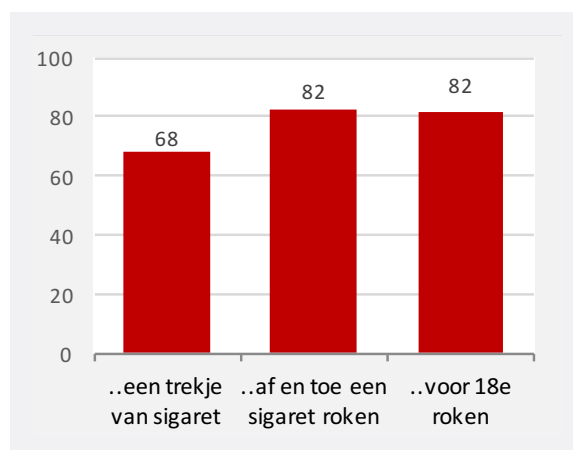
Figuur 1: Ouders over de communicatie met hun kind over roken (%)

Figuur 2: Vertrouwen van ouders in eigen effectiviteit om roken door hun kind te voorkomen (%)

Figuur 3: Ouders die vinden dat hun kind zeker niet voor zijn/haar 18^e mag roken, ook niet af en toe of alleen een trekje (%)

Ouders en opvoeding met betrekking tot roken door hun kind

Communicatie

Bijna alle ouders (96%) geven aan dat zij makkelijk met hun kind kunnen praten over hun opvattingen over roken. Ook denken bijna alle ouders dat hun kind zich daarbij begrepen voelt (93%). Bijna negen op de tien ouders (89%) zeggen dat zij en hun kind dezelfde opvattingen over roken hebben (figuur 1). Er zijn verschillen in communicatie te zien tussen rokende en niet-rokende ouders: 94% van de niet-rokende ouders zegt bijvoorbeeld dezelfde opvattingen over roken te hebben als hun kind vergeleken met 70% van de rokende ouders.

Effectiviteit

Bijna twee derde van de ouders (63%) denkt dat zij effectieve maatregelen kunnen nemen om te voorkomen dat hun kind gaat roken (figuur 2). Een hoger percentage (84%) denkt dat hun kind hun (eventuele) advies om niet te roken over zal nemen. Een veel lager percentage (47%) van de ouders denkt dat zij hun kind ervan kunnen weerhouden als hij/zij een keer een sigaret wil roken. Ouders die niet roken zijn positiever over de invloed die ze hebben op hun kind dan ouders die wel roken.

Regels over (niet) roken

Twee derde van de ouders (68%) geeft aan dat hun kind zeker géén trekje van een sigaret mag nemen (figuur 3). Acht op de tien ouders (82%) vinden het niet goed dat hun kind af en toe een sigaret rookt en eenzelfde percentage (82%) zegt dat hun kind zeker niet voor zijn/haar 18e jaar mag roken. Niet-rokende ouders zijn daarin strenger dan rokende ouders: het percentage ouders dat zegt dat af en toe een sigaret roken en roken voor het 18^e jaar zeker niet mag is onder de niet-rokers hoger (84% en 84%) dan onder de rokers (77% en 73%).

Rookvrij opgroeien

Binnenshuis roken mag van bijna geen enkele ouder (figuur 4). Ouders die roken zijn daarin minder streng dan ouders die niet roken (90% versus 99%). Van de ouders die roken zegt bijna twee op de drie (65%) in het bijzijn van het kind te roken. Dat betekent dat van alle ouders 14% weleens rookt in het bijzijn van hun kind. Op de vraag of er thuis in het zicht van het kind sigaretten of shag liggen antwoordt 17% van de ouders bevestigend. Dit betreft, zoals verwacht,

vooral ouders die roken (69% versus 3% onder ouders die niet roken).

'Niet roken tot 18 jaar'-afpraak

Iets minder dan de helft van de ouders (45%) heeft met hun kind de afspraak gemaakt dat hij/zij niet zal roken voor het 18^e jaar. Ouders die zelf roken hebben minder vaak een dergelijke afspraak dan ouders die niet roken (42% versus 46%). Aan de ouders die geen 'niet-roken' afspraak hebben, is gevraagd wat de reden daarvan is. Zie hiervoor het kader NIX18.

Zorgen en veronderstelde schadelijkheid van roken

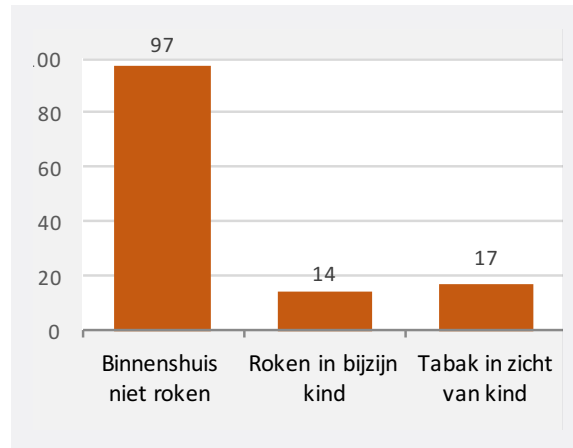
Slechts een heel klein percentage (3%) van de ouders maakt zich zorgen dat hun kind (veel) gaat roken (figuur 5). Daarbij maken rokende ouders (5%) zich meer zorgen hierover dan niet rokende ouders (3%). Bijna alle ouders (94%) denken dat af en toe roken schadelijk is voor jongeren onder de 18 jaar. Een iets lager percentage (89%) denkt dat meerroken voor jongeren schadelijk is. Ook hier verschillen rokende en niet rokende ouders van elkaar: rokende ouders denken minder vaak dat (mee)roken schadelijk is dan niet rokende ouders.

Tevredenheid over de inspanning van anderen om roken te voorkomen

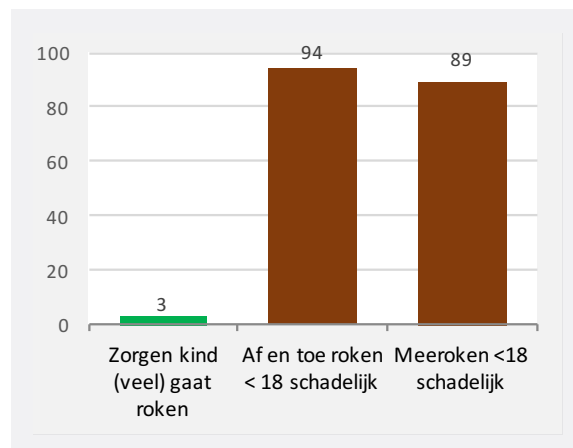
Aan de ouders is een aantal stellingen voorgelegd over hoe tevreden men is over de inspanning van anderen om roken onder jongeren te voorkomen, bijvoorbeeld: 'Scholen doen genoeg om roken door jongeren te voorkomen'. Vergelijkbare vragen zijn gesteld over sportclubs, de overheid en andere ouders. Verder is gevraagd of ouders vinden dat supermarkten genoeg doen om de verkoop van tabak aan jongeren onder de 18 jaar te voorkomen. Ouders zijn het minst positief over de inspanning van andere ouders: 20% van de ouders vindt dat andere ouders genoeg doen om roken door hun kinderen te voorkomen (figuur 6). Over de inspanning van de overheid, sportclub en school liggen de percentages iets boven de 40%. Over de supermarkt oordeelt ongeveer de helft van de ouders (51%) dat zij voldoende doen om de verkoop van tabak aan jongeren onder de 18 jaar te voorkomen.

Opvallend is dat ouders die roken vaker positief oordelen over deze stellingen dan ouders die niet roken. Bijvoorbeeld: van de ouders die roken vindt 57% dat de overheid voldoende doet om roken onder jongeren te voorkomen, vergeleken met 40% van de ouders die niet roken.

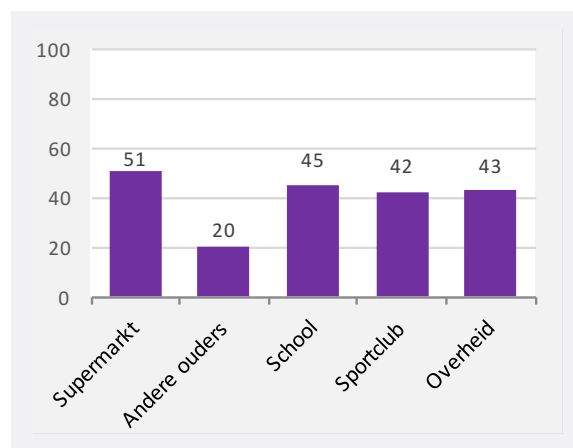
Figuur 4: Rookvrij opgroeien (%)

Figuur 5: Ouders over zorgen over toekomstig rookgedrag van kind en over schadelijkheid (%)

Figuur 6: Tevredenheid van ouders over inspanning van anderen om roken te voorkomen (%)

Tabel 1: Opvoeding en mening van ouders over roken naar schoolniveau van het kind (%)

	VMBO-b	VMBO-t	HAVO	VWO
<i>Communicatie</i>				
Kan makkelijk praten met kind over roken	94	95	96	96
Kind voelt zich begrepen in een gesprek over roken	91	93	94*	95**
Heeft dezelfde opvattingen over roken als kind	81	88**	91**	94**
<i>Effectiviteit</i>				
Maatregelen om niet te roken hebben zin	61	63	65	65
Kind neemt advies om niet te roken over	79	83*	86**	87**
Kan kind weerhouden een keer te roken	49	45	47	47
<i>Regels</i>				
Mijn kind mag zeker niet ..				
.. een trekje van een sigaret nemen	71	67	68	67
.. af en toe een sigaret roken	82	81	82	84
.. voor zijn/haar 18 ^e jaar roken	81	81	82	84
<i>Rookvrij opvoeden</i>				
Binnenshuis roken is niet toegestaan	95	98**	97**	99**
Ouders roken in bijzijn kind	21	17*	11**	8**
<i>Afspraken</i>				
Heeft een 'niet roken tot 18 jaar'-afpraak	50	43**	47	42**
<i>Zorgen en schadelijkheid</i>				
Af en toe roken onder de 18 jaar is schadelijk	94	93	94	95
Meeroken onder de 18 jaar is schadelijk	88	89	88	90
Zorgen maken dat kind (veel) gaat roken	6	3**	3**	1**
<i>Tevredenheid over de inspanning van anderen om roken te voorkomen.</i>				
Voldoende inspanning door ..				
.. supermarkt	54	56	49	45**
.. andere ouders	20	20	20	20
.. de school	47	48	42	43
.. de sportclub	43	45	40	42
.. de overheid	44	46	42	38*

*Significant verschil met VMBO-b $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

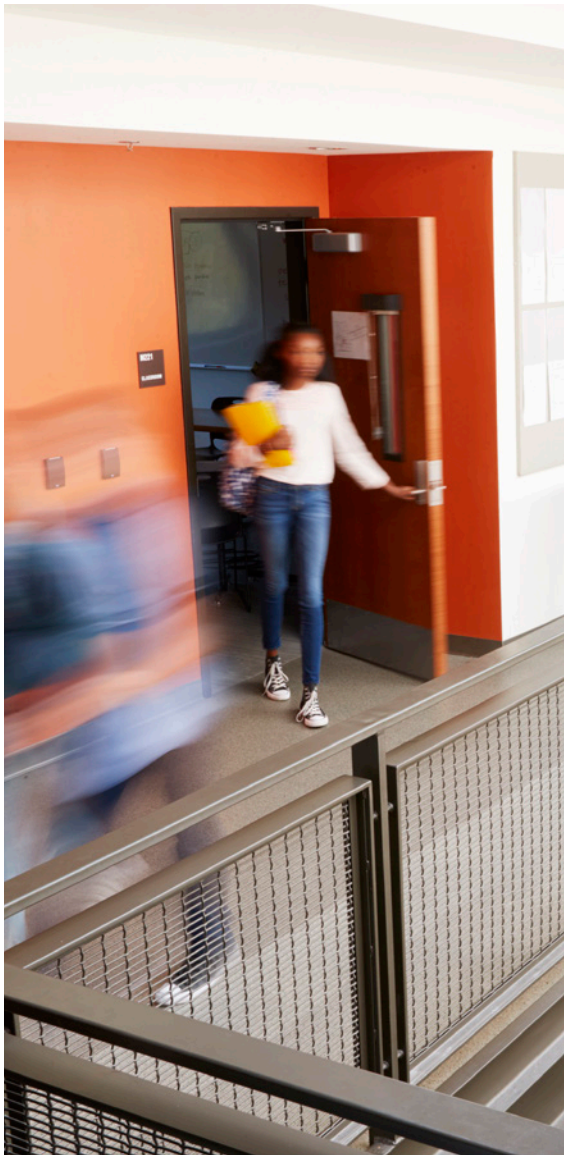
Opvoeding en mening van ouders over roken naar schoolniveau van het kind

In tabel 1 worden alle resultaten over de opvoeding en mening van ouders over roken gepresenteerd, uitgesplitst naar het schoolniveau van het kind. Wat opvalt is dat ouders van kinderen op het VMBO-b het minst vaak zeggen dat zij en hun kind dezelfde opvattingen hebben over roken. Ook denken ouders van kinderen op het VMBO-b het minst vaak dat hun kind het advies om niet te roken over zal nemen. Daarnaast is het percentage ouders dat zegt te roken in het bijzijn van hun kind het hoogst onder ouders met een kind op het VMBO-b. Ouders met een kind op het VMBO-b zeggen vaker dat zij een niet roken afspraak hebben met hun kind dan ouders van kinderen op VMBO-t en VWO. Ouders van VMBO-b leerlingen maken zich met 6% het meest zorgen dat hun kind (veel) gaat roken. Ouders van VWO-leerlingen zijn het meest kritisch over de supermarkt en de overheid vergeleken met ouders van de andere schoolniveaus.

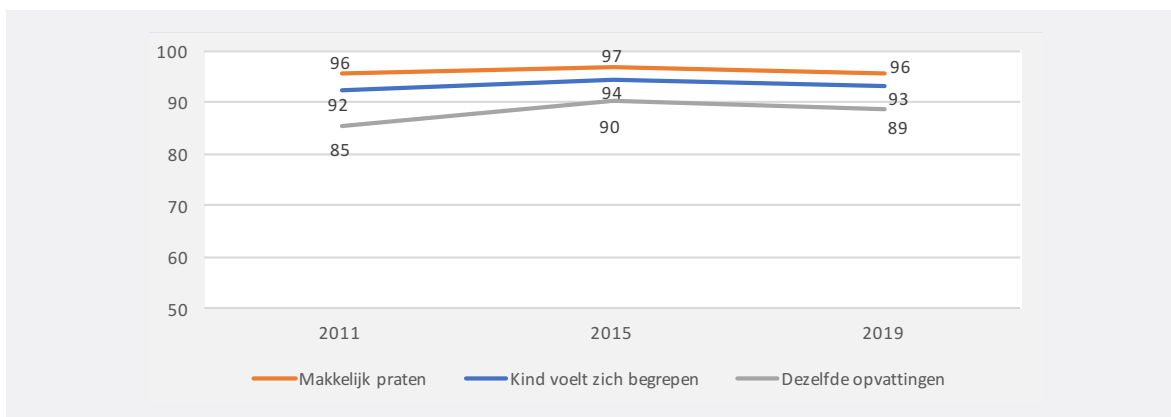
Veranderingen in opvoedgedrag en opvattingen van ouders over roken onder de 18 jaar

Communicatie

Er is in de periode 2011-2019 weinig veranderd in de kwaliteit van de communicatie tussen ouder en kind over roken (figuur 7). Vrijwel alle ouders rapporteren dat ze makkelijk met hun kind kunnen praten over hun opvattingen over roken (2011 en 2019: 96%) en dat hun kind zich dan begrepen voelt (2011: 92%, 2019: 93%). Het percentage ouders dat zegt dat zij en hun kind dezelfde opvattingen hebben over roken is tussen 2011 en 2019 iets toegenomen (van 85% naar 89%).

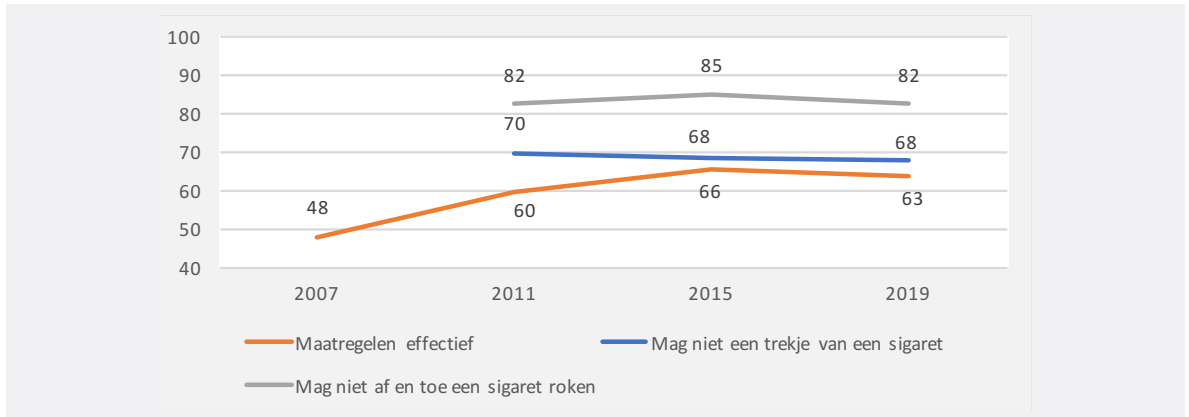
Figuur 7: Trends: ouders over de communicatie met hun kind over roken (%)

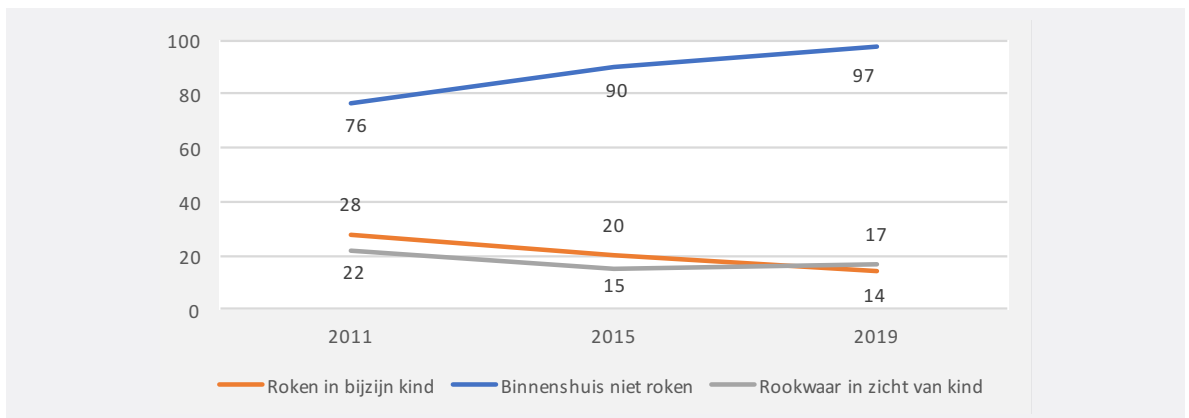

Tabak

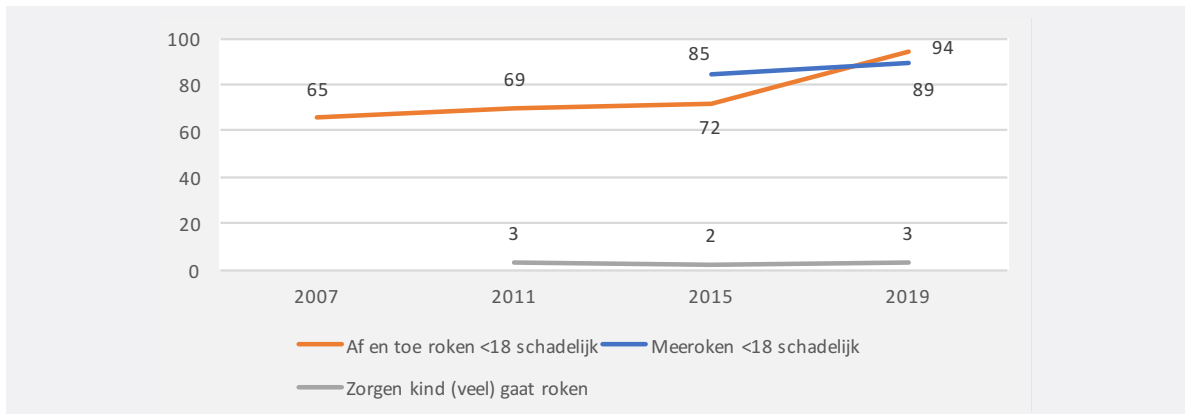
Figuur 8: Trends: ouders die vinden dat hun kind zeker niet een trekje mag nemen of af en toe mag roken en het vertrouwen in eigen effectiviteit om roken door hun kind te voorkomen (%)

Figuur 9: Trends: rookvrij opgroeien

Figuur 10: Trends: ouders over de zorgen van toekomstig rookgedrag van kind en over de schadelijkheid (%)

Regels over (niet) roken en effectiviteit

Ouders zijn in 2019 vergeleken met voorgaande jaren niet strenger geworden wat betreft de regels die zij (zouden) stellen over het roken door hun kind (figuur 8). Het percentage ouders dat zegt dat hun kind zeker géén trekje van een sigaret mag nemen is in de periode 2011 (70%), 2015 (68%) en 2019 (68%) vrijwel gelijk gebleven. In 2019 vindt 82% van de ouders het zeker niet goed dat hun kind af en toe rookt/zou roken. Dit is gelijk aan 2011 en iets gedaald vergeleken met 2015 (85%). Vergeleken met 2007 (48%) zijn in 2019 (63%) meer ouders ervan overtuigd dat de maatregelen die zij nemen of zouden nemen om te voorkomen dat hun kind gaat roken zin hebben (figuur 8). Vergeleken met 2015 (66%) is dit percentage echter weer iets gedaald (niet significant).

Rookvrij opgroeien

Sinds 2011 rapporteren steeds minder ouders dat zij of hun partner weleens in het bijzijn van hun kind roken (figuur 9, 28% in 2011, 14% in 2019). Ook tussen 2015 en 2019 nam dit percentage nog af (van 20% in 2015 naar 14% in 2019). Verder zijn er sinds 2011 steeds meer gezinnen waar binnenshuis niet mag worden gerookt (76% in 2011, 90% in 2015 en 97% in 2019). Het percentage gezinnen dat sigaretten of shag in het zicht van hun kind

heeft liggen is in 2019 (17%) gedaald ten opzichte van 2011 (22%), maar lijkt vergeleken met 2015 weer iets te zijn toegenomen (15%, niet significant).

Zorgen en veronderstelde schadelijkheid van roken

Vergeleken met 2011 en 2015 maken ongeveer evenveel ouders zich in 2019 (3%) zorgen dat hun kind (veel) gaat roken (figuur 10).

Aan ouders is gevraagd hoe schadelijk zij denken dat het voor jongeren onder de 18 jaar is om af en toe sigaretten te roken of regelmatig in een ruimte te zijn waar anderen roken (maar de jongere zelf niet). Figuur 10 laat zien dat sinds 2007 een hoger percentage ouders vindt dat roken onder de 18 jaar schadelijk is. Dit percentage nam met name toe tussen 2015 en 2019 (van 72% naar 94%). De schadelijkheid van meerooken is in 2015 voor het eerst uitgevraagd en ook hier is een stijging te zien tussen 2015 en 2019 (van 85% naar 89%).

Tevredenheid over de inspanning van anderen om roken te voorkomen

Vergeleken met 2015 zijn iets meer ouders tevreden over de inspanning van andere ouders om roken door hun kinderen te voorkomen (tabel 2). Over alle andere betrokkenen (de supermarkt, de school, de sportclub en de overheid) zijn in 2019 minder ouders tevreden dan in 2015.

Tabel 2: Trends in tevredenheid over inspanning van anderen om roken onder jongeren te voorkomen (%)

Voldoende inspanning door ..	2015	2019
.. de supermarkt	62	51**
.. andere ouders	18	20*
.. de school	55	45**
.. de sportclub	46	42*
.. de overheid	57	43**

*Significant verschil met 2015 $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

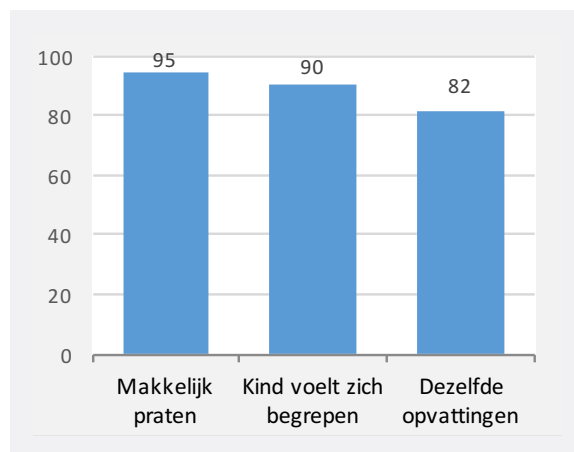
Alcohol

Ouders en opvoeding met betrekking tot alcoholgebruik door hun kind

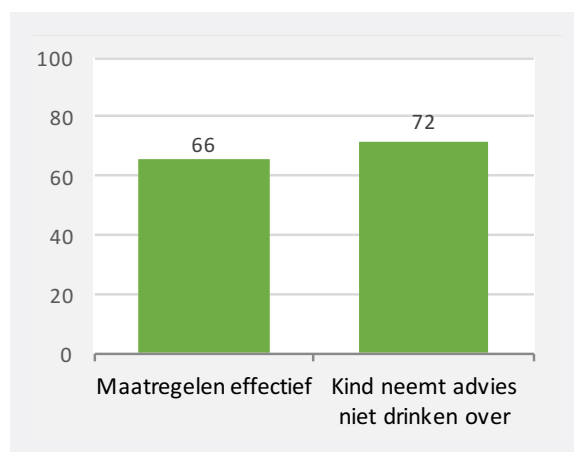
Communicatie

Bijna alle ouders (95%) geven aan dat zij makkelijk met hun kind kunnen praten over hun opvattingen over alcohol (figuur 11). Negen op de tien ouders (90%) denken dat hun kind zich daarbij begrepen voelt. Ongeveer acht op de tien ouders (82%) zeggen dat zij dezelfde opvattingen over alcoholgebruik hebben als hun kind. Ouders die niet drinken zeggen iets vaker dezelfde opvattingen te hebben dan ouders die wel drinken.

Figuur 11: Ouders over de communicatie met hun kind over alcoholgebruik (%)

Figuur 12: Vertrouwen van ouders dat zij alcoholgebruik door hun kind kunnen voorkomen (%)

Effectiviteit

Twee derde van de ouders (66%) denkt dat maatregelen die zij nemen of zouden nemen om ervoor te zorgen dat hun kind niet (te veel) gaat drinken, zin hebben (figuur 12). Een iets hoger percentage (72%) denkt dat hun kind het advies om niet (te veel) te drinken over zal nemen. Ouders die geen alcohol drinken zijn positiever over hun invloed dan ouders die matig of dagelijks alcohol drinken. Van de ouders die dagelijks drinken denkt bijvoorbeeld 60% dat hun maatregelen zin hebben vergeleken met 72% van de ouders die niet drinken.

Regels over (niet) drinken

Zeven op de tien ouders (72%) geven aan dat hun kind thuis, in het bijzijn van de ouder(s), zeker geen glas alcohol mag drinken (figuur 13). Van bijna negen op de tien ouders (87%) mag hun kind zeker niet meerdere glazen alcohol drinken. Ongeveer acht op de tien ouders zeggen dat hun kind zeker niet op een feestje (77%) of in het weekend (81%) alcohol mag drinken.

Ouders die zelf alcohol drinken zijn minder streng dan ouders die niet drinken. Van de dagelijks drinkende ouders zegt bijvoorbeeld 69% dat hun kind zeker geen glas alcohol mag drinken vergeleken met 76% van de niet-drinkende ouders. Alleen voor het drinken van meerdere glazen alcohol verschillen drinkende en niet-drinkende ouders niet van elkaar (beide 88%).

'Niet drinken tot 18 jaar'-afspraken

Bijna twee op de vijf ouders (38%) hebben met hun kind de afspraak gemaakt dat hij/zij geen alcohol zal drinken voor het 18^e jaar. Ouders die zelf niet drinken hebben vaker een dergelijke afspraak dan ouders die wel drinken (niet drinkers: 43%; niet-dagelijks drinkers: 36% en dagelijks drinkers: 33%). Aan de ouders die geen 'niet-drinken' afspraak hebben, is gevraagd wat de reden hiervoor is. Zie hiervoor het kader NIX18.

Zorgen en veronderstelde schadelijkheid van alcohol

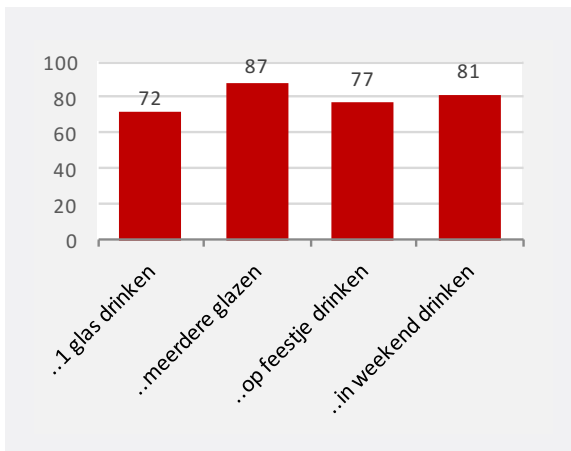
Slechts een klein percentage van de ouders (6%) maakt zich zorgen dat hun kind (veel) gaat drinken (figuur 14). Driekwart van de ouders (77%) denkt dat het schadelijk is voor jongeren onder de 18 jaar om ieder weekend één of twee drankjes te drinken. Meer niet-drinkende ouders (85%) denken dat dit schadelijk is dan ouders die dagelijks (71%) of matig (75%) alcohol drinken.

Tevredenheid over de inspanning van anderen om alcoholgebruik te voorkomen

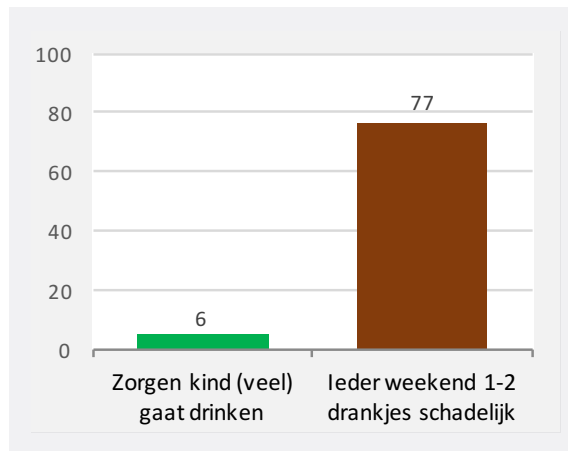
Aan de ouders is een aantal stellingen voorgelegd over hoe tevreden men is over de inspanning van anderen om alcohol drinken onder jongeren te voorkomen, bijvoorbeeld: 'Scholen doen genoeg om alcoholgebruik door jongeren te voorkomen'. Vergelijkbare vragen zijn gesteld over sportclubs, de overheid en andere ouders. Verder is gevraagd of ouders vinden dat supermarkten genoeg doen om de verkoop van alcohol aan jongeren onder de 18 jaar te voorkomen. Net als bij roken lijken ouders het minst positief over andere ouders: 12% van de ouders is het (helemaal) eens met de stelling dat

andere ouders genoeg doen om alcoholgebruik door hun kinderen te voorkomen (figuur 15). De sportclub doet volgens één derde van de ouders (35%) genoeg om alcoholgebruik onder jongeren te voorkomen, gevolgd door de overheid (44%). Over de supermarkt oordeelt ruim de helft van de ouders (54%) dat zij voldoende doen om de verkoop van alcohol aan jongeren onder de 18 jaar te voorkomen. Niet-drinkende en (dagelijks) drinkende ouders zijn ongeveer even (on)tevreden over de inspanningen van anderen om het alcoholgebruik onder jongeren te voorkomen.

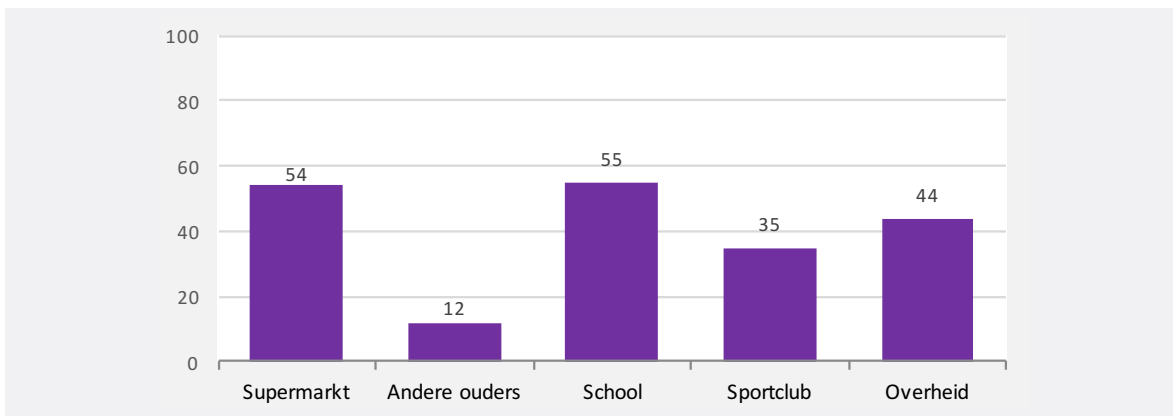
Figuur 13: Ouders die vinden dat hun kind zeker geen alcohol mag drinken als ouders thuis zijn (1 glas of meer), niet in het weekend of op een feestje (%)

Figuur 14: Ouders over zorgen over toekomstig alcoholgebruik van kind en over de schadelijkheid (%)

Figuur 15: Tevredenheid van ouders over inspanning van anderen om alcoholgebruik te voorkomen (%)

Alcohol

Opvoeding en mening van ouders over alcoholgebruik naar schoolniveau van het kind

Ouders van kinderen van verschillende schoolniveaus denken niet heel anders over de communicatie die zij met hun kind hebben over alcohol (tabel 3). Uitzondering hierop zijn de significante verschillen tussen ouders van VWO

en VMBO-b leerlingen, waarbij de ouders van de VWO-leerlingen iets vaker aangeven dat zij makkelijk met hun kind praten over alcohol, hun kind zich begrepen voelt en dat ze dezelfde opvattingen als hun kind hebben. Ouders van VWO-leerlingen zeggen vaker dan andere ouders dat hun kind zeker geen glas of

Tabel 3: Opvoeding en mening van ouders over alcohol naar schoolniveau van het kind (%)

	VMBO-b	VMBO-t	HAVO	VWO
<i>Communicatie</i>				
Kan makkelijk praten met kind over alcohol	93	94	95	96*
Kind voelt zich begrepen in een gesprek over alcohol	88	90	91	92**
Heeft dezelfde opvattingen over alcohol als kind	79	82	80	84**
<i>Effectiviteit</i>				
Maatregelen om niet (te veel) te drinken hebben zin	66	65	66	68
Kind neemt advies om niet te drinken over	71	70	73	74
<i>Regels</i>				
Mijn kind mag zeker niet ..				
.. een glas alcohol drinken	69	71	71	77**
.. meerdere glazen alcohol drinken	85	87	87	90**
.. op een feestje drinken	77	77	75	78
.. in het weekend alcohol drinken	79	80	79	84*
<i>Afspraken</i>				
Heeft een 'niet drinken tot 18 jaar'-afpraak	43	36**	38	35**
<i>Zorgen en schadelijkheid</i>				
Ieder weekend 1-2 drankjes onder de 18 jaar is schadelijk	76	76	76	79
Zorgen maken dat kind (veel) gaat drinken	8	5**	6	4**
<i>Tevredenheid over de inspanning van anderen om alcohol gebruik te voorkomen.</i>				
Voldoende inspanning door ..				
.. supermarkt	57	58	53	49**
.. andere ouders	15	14	10**	9**
.. de school	56	56	53	54
.. de sportclub	38	37	33	32*
.. de overheid	43	48	44	40

*Significant verschil met VMBO-b $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

meerdere glazen alcohol mag drinken. Ook maken ouders van VWO-leerlingen zich het minst zorgen dat hun kind (veel) gaat drinken. Daarnaast vinden zij minder vaak dat de supermarkt voldoende doet om de verkoop aan minderjarigen te voorkomen. Ouders van HAVO (10%) en VWO (9%) leerlingen zijn kritischer over andere ouders dan ouders met een kind op het VMBO-b of -t (15% resp. 14%).

Veranderingen in opvoedgedrag en opvattingen van ouders over alcoholgebruik onder de 18 jaar

Communicatie

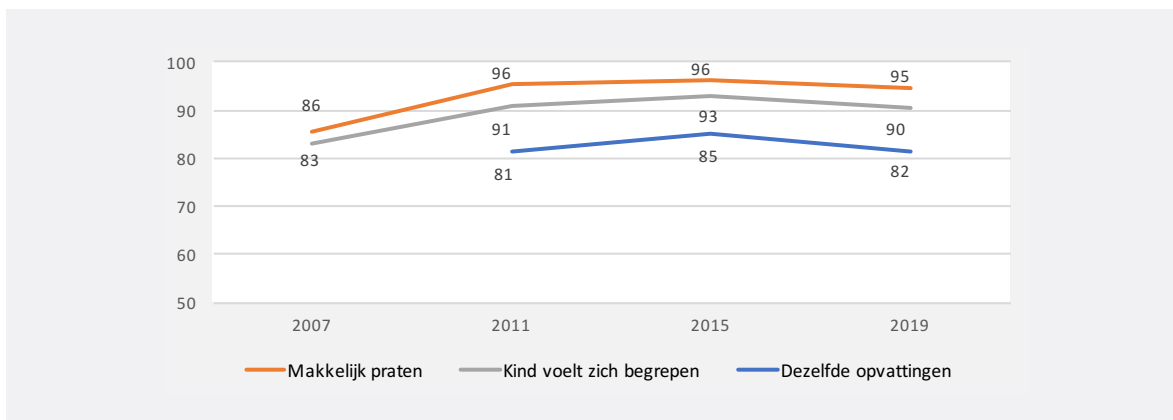
Vergeleken met 2007 (86%) zijn in 2019 (95%) meer ouders positief over de communicatie met hun kind over alcohol (figuur 16). De toename heeft met name plaatsgevonden tussen 2007 en 2011. Tussen 2011 en 2019 is er weinig veranderd. Het percentage ouders dat zegt dat zij en hun kind

dezelfde opvattingen hebben over alcohol is in 2019 (82%) afgenomen vergeleken met 2015 (85%) en vergelijkbaar met 2011 (81%).

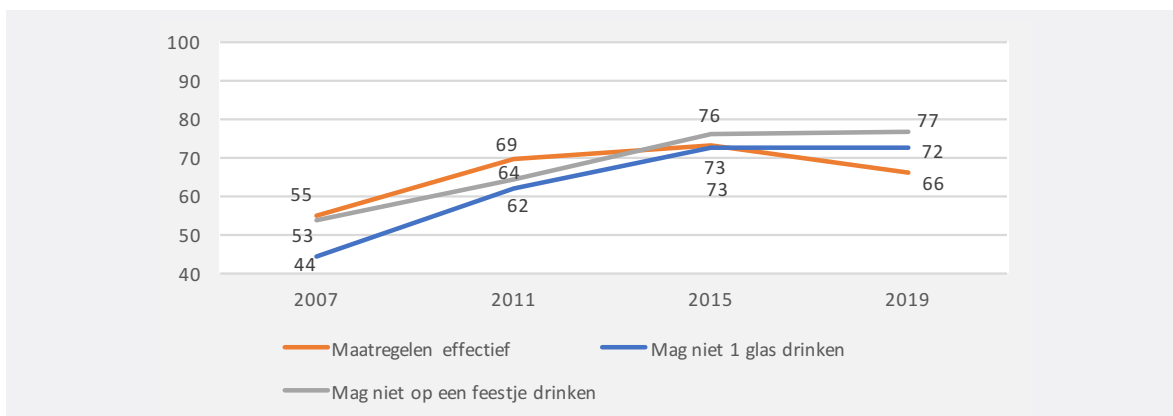
Regels over (niet) drinken en effectiviteit

Vergeleken met 2007 zijn ouders in 2019 strenger wat betreft het alcoholgebruik van hun kind. Sinds 2015 is deze stijging echter gestagneerd. Het percentage ouders dat bijvoorbeeld zegt dat hun kind zeker geen glas alcohol mag drinken bedraagt in 2019 72% vergeleken met 73% in 2015 (figuur 17). Vergeleken met 2015 zeggen in 2019 wel meer ouders een 'niet drinken tot 18 jaar'-afpraak te hebben met hun kind (38% versus 29%). Het percentage ouders dat denkt dat hun maatregelen om te voorkomen dat hun kind (te veel) gaat drinken zin hebben, steeg tussen 2007 (55%) en 2015 (73%) maar daalde in 2019 naar 66%.

Figuur 16: Trends: ouders over de communicatie met hun kind over alcohol (%)

Figuur 17: Trends: ouders die vinden dat hun kind zeker geen alcohol mag drinken als ouders thuis zijn (1 glas) niet op een feestje mogen drinken en het vertrouwen van ouders dat zij alcoholgebruik door hun kind kunnen voorkomen (%)

Alcohol

Zorgen en veronderstelde schadelijkheid van alcohol

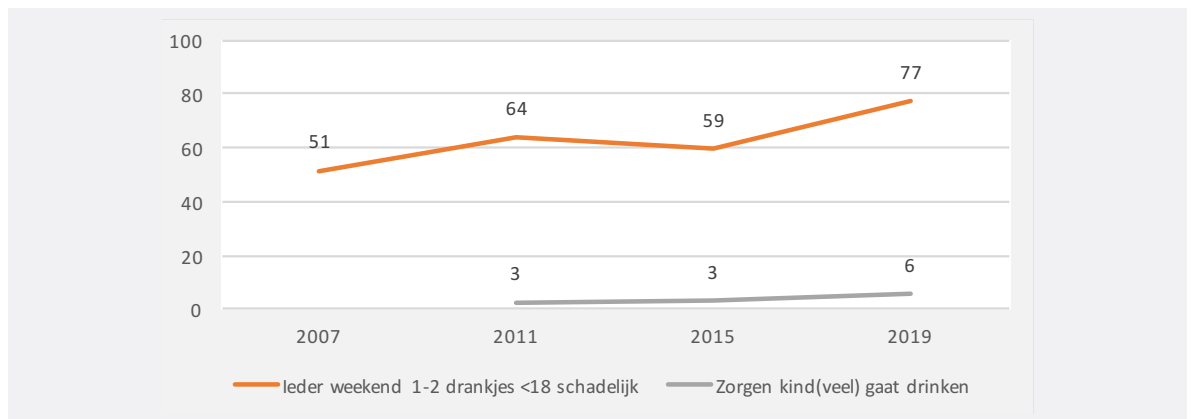
Meer ouders zeggen zich in 2019 (heel) vaak zorgen te maken over het toekomstige alcoholgebruik van hun kind dan in voorgaande jaren (3% in 2011 en 2015, 6% in 2019, figuur 18).

Het percentage ouders dat denkt dat het schadelijk is voor jongeren onder de 18 jaar om ieder weekend één of twee drankjes te drinken, is sinds 2007 toegenomen van 51% naar 77% in 2019. Ook vergeleken met 2015 (59%) is het percentage in 2019 toegenomen.

Tevredenheid over de inspanning van anderen om alcoholgebruik te voorkomen

Vergeleken met 2015 (16%) zijn in 2019 (12%) minder ouders tevreden over de inspanningen van andere ouders om alcoholgebruik door hun kinderen te voorkomen (tabel 4). Ook zijn minder ouders in 2019 tevreden over de inspanningen van de supermarkt, de school, de sportclub en de overheid vergeleken met 2015. Vergeleken met 2011 zijn wel meer ouders tevreden over inspanningen van anderen, met uitzondering van de school.

Figuur 18: Trends: ouders over zorgen over toekomstig alcoholgebruik van kind en de schadelijkheid (%)

Tabel 4: Trends in tevredenheid over inspanning anderen om alcoholgebruik onder jongeren te voorkomen (%)

Voldoende inspanning door ..	2011	2015	2019
.. de supermarkt	40	63	54**
.. andere ouders	11	16	12**
.. de school	58	71	55**
.. de sportclub	32	41	35**
.. de overheid	37	64	44**

*Significant verschil met 2015 $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

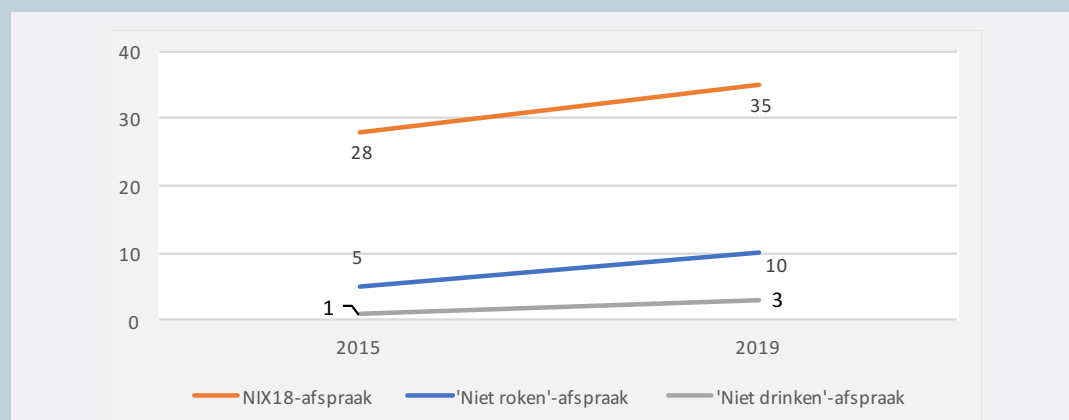
NIX18-afspraken

Gelijktijdig met de verhoging van de leeftijdsgrens voor het kopen van alcohol van 16 naar 18 jaar op 1 januari 2014 is ook de landelijke NIX18 campagne 'niet roken en niet drinken onder de 18 jaar' gestart. Op de vraag aan ouders of zij weten wat een NIX18 afspraak is antwoordt 96% bevestigend. Ruim één derde van de ouders (35%) zegt een NIX18-afpraak met hun kind te hebben gemaakt. Dit is een stijging vergeleken met 2015 toen 28% van de ouders een dergelijke afspraak had gemaakt (figuur 19). Ouders die zelf niet drinken hebben vaker een NIX18-afpraak (43%) dan ouders die wel drinken (niet-dagelijks: 33%; dagelijks drinken: 31%). Ouders die niet roken hebben ook iets vaker een NIX18-afpraak dan ouders die wel roken maar het verschil is niet significant (36% versus 33%).

Eén op de tien ouders (10%) heeft alleen een 'niet roken tot 18 jaar'-afpraak en 3% van de ouders heeft alleen een 'niet drinken tot 18 jaar'-afpraak. In totaal heeft dus 45% van de ouders een 'niet roken'-afpraak en 38% een 'niet-drinken'-afpraak. Eén op de vijf ouders zegt nog geen afspraak gemaakt te hebben over niet-roken en/of niet-drinken tot 18 jaar maar dat nog wel te gaan doen. Een derde van de ouders (33%) zegt niet van plan te zijn een dergelijke afspraak met hun kind te maken.

Aan de ouders die geen 'niet drinken' en/of 'niet roken'-afpraak hebben, is gevraagd wat de reden hiervoor is (meerdere antwoorden mogelijk). Voor het niet hebben van een 'niet-roken'-afpraak wordt vooral genoemd dat het kind zelf niet wil roken (62%). Vijftien procent denkt dat het geen zin heeft, 10% zegt dat het kind nog te jong is en 9% zegt er liever goed met hun kind over te praten. Vier procent van de ouders zegt het geen probleem te vinden als het kind voor het 18e jaar gaat roken. Bijna geen enkele ouder zegt geen afspraak te hebben om ruzie te voorkomen (<1%). De meest genoemde redenen voor het niet hebben van een 'niet-drinken'-afpraak zijn: mijn kind wil zelf niet drinken (30%), ik vind het geen probleem als mijn kind voor het 18e jaar drinkt (26%), het heeft geen zin (19%), mijn kind is nog te jong (14%), ik praat er liever goed over (11%) en vrienden en vriendinnen drinken al (7%). Bijna geen enkele ouder zegt geen afspraak te hebben gemaakt om ruzie te voorkomen (<1%).

Figuur 19: Trends: Ouders die een NIX18-afpraak (niet-roken én niet-drinken tot 18 jaar) of alleen een 'niet roken'- of 'niet drinken'- afspraak hebben (%)

Ouders en opvoeding met betrekking tot cannabisgebruik van hun kind

Effectiviteit

Acht op de tien ouders (78%) denken dat maatregelen die zij nemen of zouden nemen om ervoor te zorgen dat hun kind geen wiet of hasj gaat gebruiken, zin hebben (figuur 20). Een hoger percentage (86%) denkt dat hun kind hun advies om geen wiet of hasj te gebruiken over zal nemen. Bijna twee derde van de ouders (63%) denkt dat zij hun kind ervan kunnen weerhouden om een keer wiet of hasj te proberen.

Ouders die nooit wiet of hasj hebben gebruikt, zijn positiever over hun invloed op wiet of hasj gebruik door hun kind dan ouders die wel ooit hebben gebruikt. Van de ouders die wiet of hasj hebben gebruikt denkt bijvoorbeeld 69% dat hun maatregelen zin hebben vergeleken met 83% van de ouders die nooit wiet of hasj hebben gebruikt.

Regels over (niet) blowen en schadelijkheid

Veel ouders zeggen dat hun kind niet mag blowen: 83% zegt dat hun kind zeker geen trekje mag, 93% verbiedt het af en toe roken van een joint en van bijna alle ouders (97%) mag hun kind zeker niet regelmatig een joint roken (figuur 21). Negen op de tien ouders (91%) zijn van mening dat het af en toe roken van cannabis schadelijk is voor een jongere onder de 18 jaar.

Het percentage ouders dat strenge regels hanteert is onder de ouders die ooit wiet of hasj hebben gebruikt lager dan onder degenen die dat niet

hebben gebruikt. Ook denken ouders die zelf gebruikt hebben minder vaak dat af en toe wiet of hasj gebruiken schadelijk is.

Opvoeding en mening van ouders over cannabisgebruik naar schoolniveau van het kind

Ouders van VMBO-b en VMBO-t leerlingen hebben vaker de verwachting dat zij cannabisgebruik door hun kind kunnen voorkomen dan ouders van HAVO- en VWO-leerlingen (tabel 5). Ouders van het VMBO-b zijn het strengst als het gaat om het nemen van een trekje van een joint of af en toe blowen. Van de ouders van VWO-leerlingen denkt 87% dat af en toe blowen schadelijk is. Dat is een lager percentage dan onder ouders van kinderen op de andere schoolniveaus.

Veranderingen in opvoedgedrag en opvattingen van ouders over cannabisgebruik onder de 18 jaar

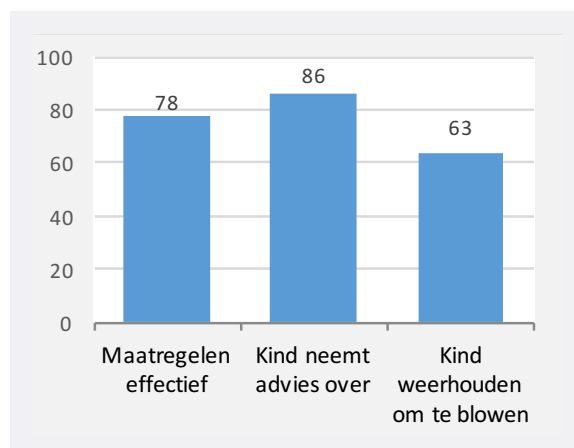
Effectiviteit

Vergeleken met 2015 zijn in 2019 iets minder ouders ervan overtuigd dat maatregelen die zij nemen kunnen voorkomen dat hun kind wiet of hasj gaat gebruiken (daalde van 82% naar 78%). Het percentage ligt in 2019 nog wel hoger dan in 2007, toen 68% van de ouders vertrouwen had in hun maatregelen (figuur 22).

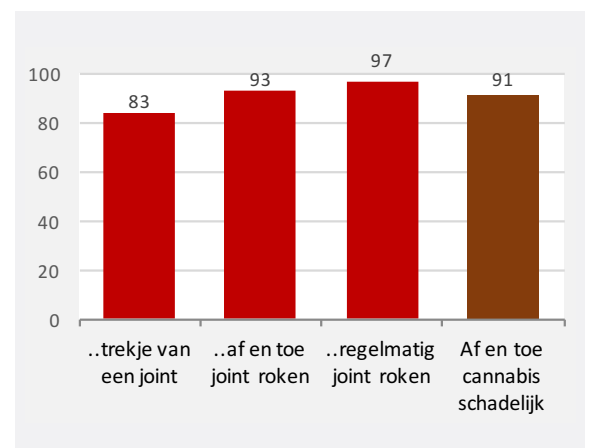
Veronderstelde schadelijkheid van cannabis

Het percentage ouders dat denkt dat het schadelijk is voor jongeren onder de 18 jaar om af en toe wiet of hasj te roken is vergeleken met 2011 (82%) en 2015 (79%) in 2019 gestegen naar 91% (figuur 22).

Figuur 20: Vertrouwen van ouders dat zij cannabisgebruik kunnen voorkomen (%)

Figuur 21: Ouders die vinden dat hun kind zeker geen cannabis mag gebruiken (trekje, af en toe, regelmatig) en schadelijkheid (%)

Regels over (niet) blowen

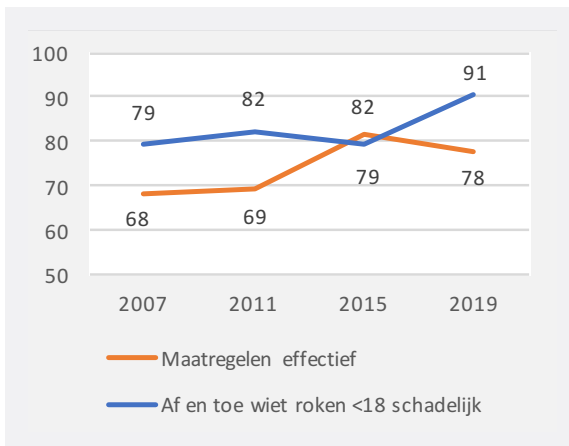
Het percentage ouders dat zegt dat hun kind zeker geen trekje van een joint mag is in 2019 (83%) licht gedaald vergeleken met 2011 en 2015 (88%, figuur 23). Wat betreft het af en toe/regelmatig roken van een joint is er in de periode 2011-2019 weinig veranderd.

Tabel 5: Opvoeding en mening van ouders over cannabisgebruik naar schoolniveau van het kind (%)

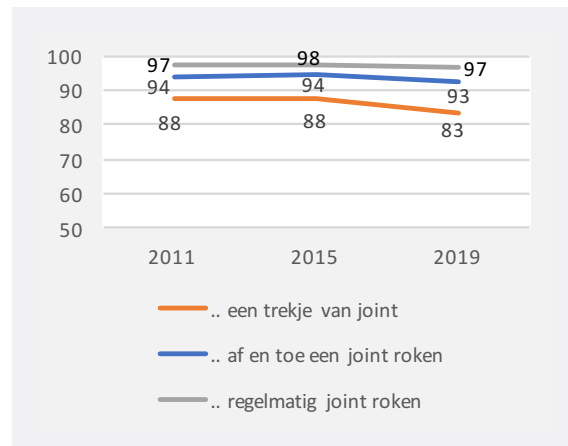
	VMBO-b	VMBO-t	HAVO	VWO
<i>Effectiviteit</i>				
Maatregelen om geen wiet/hasj te gebruiken hebben zin	81	79	75*	76*
Kind neem advies om geen wiet/hasj te gebruiken over	86	87	85	85
Kan kind weerhouden om wiet/hasj te proberen	70	65*	62**	59**
<i>Regels</i>				
Mijn kind mag zeker niet ..				
.. een trekje van een joint nemen	91	83**	82**	79**
.. af en toe een joint roken	96	92**	92**	90**
.. regelmatig een joint roken	98	96**	97*	96*
<i>Schadelijkheid</i>				
Af en toe cannabis gebruiken onder de 18 jaar is schadelijk	93	92	90*	87**

*Significant verschil met VMBO-b $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Figuur 22: Trends: vertrouwen van ouders dat zij cannabisgebruik door hun kind kunnen voorkomen en de schadelijkheid (%)

Figuur 23: Trends: Ouders die vinden dat hun kind zeker geen cannabis mag gebruiken (trekje, af en toe, regelmatig, %)

E-sigaret

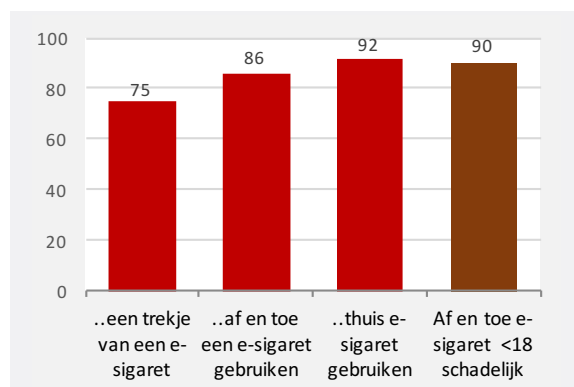
Regels over (niet) gebruiken van de e-sigaret

Naast het roken van tabak is aan ouders een aantal vragen gesteld over het roken van een elektronische sigaret (e-sigaret) door hun kind. Driekwart van de ouders (75%) geeft aan dat hun kind zeker geen trekje mag van een e-sigaret en een hoger percentage van de ouders (86%) vindt het zeker niet goed dat hun kind af en toe een e-sigaret gebruikt (figuur 24). Bijna alle ouders (92%) geven aan dat hun kind ook thuis geen e-sigaret mag gebruiken. Ouders die geen tabak¹ roken zijn strenger wat betreft het roken van een e-sigaret door hun kind dan ouders die wel tabak roken.

Schadelijkheid

Negen op de tien ouders (90%) denken dat het schadelijk is voor een jongere onder de 18 jaar om af en toe een e-sigaret te gebruiken (figuur 24).

Figuur 24: Ouders die vinden dat hun kind zeker niet een e-sigaret mag gebruiken (af en toe, een trekje) en de schadelijkheid (%)

Opvoeding en mening van ouders over het roken van een e-sigaret naar schoolniveau van het kind

In tabel 6 worden de resultaten over de regels van ouders en hun mening over de schadelijkheid van de e-sigaret gepresenteerd, uitgesplitst naar het schoolniveau van het kind. Daarbij is te zien dat de verschillen naar schoolniveau van het kind niet groot zijn. Alleen het percentage ouders dat aangeeft dat hun kind zeker niet thuis een e-sigaret mag gebruiken is ouders van HAVO en VWO-leerlingen significant hoger dan onder ouders van VMBO-b leerlingen.

Veranderingen in opvoedgedrag en opvattingen van ouders over gebruik van de e-sigaret onder de 18 jaar

In 2015 zijn voor het eerst vragen over de e-sigaret in de vragenlijst opgenomen. De vragen waren beperkt tot vragen over regels die de ouders stellen en de veronderstelde schadelijkheid.

Regels en gebruik van de e-sigaret

Wat betreft de regels is er een lichte toename van het percentage ouders dat zegt dat hun kind zeker géén trekje van een e-sigaret mag nemen (van 72% in 2015 naar 75% in 2019). Het percentage ouders dat zegt dat hun kind zeker niet af en toe een e-sigaret mag gebruiken of thuis een e-sigaret mag gebruiken is stabiel gebleven in 2019 vergeleken met 2015.

Veronderstelde schadelijkheid van de e-sigaret

Het percentage ouders dat denkt dat af en toe een e-sigaret gebruiken schadelijk is voor jongeren onder de 18 jaar, is tussen 2015 en 2019 flink toegenomen (van 64% naar 90%).

¹ Aan de ouders is niet gevraagd of zij ooit of op dit moment een e-sigaret gebruiken. Daarom wordt een vergelijking gemaakt tussen ouders die wel of niet tabak roken.

Tabel 6: Regels m.b.t. e-sigaret gebruik en schadelijkheid af en toe e-sigaret gebruik onder 18 jaar, naar schoolniveau kind (%)

	VMBO-b	VMBO-t	HAVO	VWO
<i>Regels</i>				
Mijn kind mag zeker niet ..				
.. een trekje van een e-sigaret nemen	79	74*	75	75
.. af en toe een e-sigaret gebruiken	87	85	85	88
.. thuis een e-sigaret gebruiken	89	90	92*	95**
<i>Schadelijkheid</i>				
Af en toe e-sigaret roken onder de 18 jaar is schadelijk	90	89	90	90

*Significant verschil met VMBO-b $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Conclusies

Nadat het middelengebruik onder scholieren over een langere periode een dalende trend heeft laten zien, lijkt deze tussen 2015 en 2019 grotendeels tot stilstand te zijn gekomen (Rombouts e.a., 2000). Onderzoek heeft laten zien dat ouders een belangrijke rol spelen in het middelengebruik van hun kinderen (Madkour e.a., 2017; Mattick e.a. 2018; Vermeulen-Smit, 2014). De resultaten in deze factsheet bieden daarom mogelijke aanknopingspunten om de preventieve aanpak bij de ouders te verbeteren.

In deze paragraaf geven we puntsgewijs een kort overzicht van de belangrijkste bevindingen en doen we enkele suggesties voor aanscherpingen van de preventieaanpak richting ouders.

Positieve ontwikkelingen:

- Bijna alle ouders zijn positief over de communicatie met hun kind over tabak en alcoholgebruik.

Zij zeggen hierover makkelijk te kunnen praten met hun kind en volgens de ouders voelt hun kind zich dan ook begrepen.

- Steeds meer kinderen groeien rookvrij op, dat wil zeggen dat er in huis niet gerookt wordt en dat ouders niet in het bijzijn van hun kind roken.
- Steeds meer ouders lijken zich bewust van de schadelijkheid van (mee)roken, alcohol- en cannabisgebruik en het gebruik van de e-sigaret door jongeren onder de 18 jaar. Dit is duidelijk verbeterd vergeleken met 2015.

Aandachtspunten voor preventie

- Ongeveer twee derde van de ouders zegt dat hun kind zeker géén trekje van een sigaret mag nemen en ongeveer driekwart zegt dat hun kind zeker geen glas alcohol mag drinken of een trekje van een e-sigaret mag nemen. Een substantieel deel van de ouders wijst een trekje van een (e)-sigaret of een glas alcohol dus niet af.

Conclusies

Hier is dus nog winst te behalen. Ouders realiseren zich mogelijk onvoldoende dat veel jongeren na het eerste gebruik snel overstappen naar intensiever en frequenter gebruik en dat een jongere startleeftijd samenhangt met een grotere kans op het ontwikkelen van problematisch gebruik. Ook leeft bij ouders mogelijk nog ten onrechte het idee dat het beter is om hun kind thuis, in een vertrouwde omgeving kennis te laten maken met middelen. Preventieboodschappen aan ouders zouden mogelijk meer moeten benadrukken dat de leeftijd waarop voor het eerst wordt gebruikt zo lang mogelijk moet worden uitgesteld.

- Ruim één derde van de ouders (35%) zegt een NIX18-afpraak (niet roken én niet drinken tot 18 jaar) met hun kind te hebben gemaakt. Dit is weliswaar een stijging vergeleken met 2015, maar hier is nog duidelijk verbetering mogelijk. Het percentage ouders dat zegt dat hun kind niet mag roken of drinken is beduidend hoger dan het percentage dat een NIX18-afpraak heeft. Veel ouders lijken dus regels te hebben, maar deze worden niet concreet omgezet in daadwerkelijke afspraken met hun kind. Ook geeft ongeveer één op de tien ouders aan dat zij geen 'niet-roken'-afpraak (9%) of 'niet-drinken'-afpraak (11%) hebben omdat zij er liever goed over praten. Het zou kunnen lonen om ouders te wijzen op het belang van het expliciet maken van regels, bijvoorbeeld door middel van een NIX18-afpraak.
- Een relatief groot percentage van de ouders die geen 'niet-drinken'-afpraak heeft gemaakt zegt het geen probleem te vinden dat hun kind drinkt voor het 18e jaar. Voor roken is dit percentage veel kleiner (4%). Deze groep zal waarschijnlijk lastig te overtuigen zijn van het nut van het maken van een afspraak. Verdiepend onderzoek kan mogelijk zicht geven op de achterliggende motieven en opvattingen en aanknopingspunten bieden voor preventie.
- Een relatief groot deel van de ouders (één derde) heeft weinig vertrouwen in de eigen effectiviteit als het gaat om het voorkomen van roken of (te veel) drinken. Het hebben van weinig vertrouwen in de eigen effectiviteit leidt er mogelijk toe dat ouders geen regels stellen of afspraken niet maken omdat ze denken dat het geen zin heeft.

De resultaten laten zien dat 'afspraken maken heeft geen zin' een veel genoemde reden is om geen afspraken te maken (15% voor roken en 19% voor drinken). In preventieboodschappen zou sterker benadrukt kunnen worden dat ouders zeker invloed hebben op het middelengebruik van hun kind.

- Ouders lijken veel vertrouwen te hebben in hun kind: het percentage ouders dat zich zorgen maakt over het (toekomstig) rook- en drinkgedrag van hun kind is heel klein. Dit strookt niet geheel met het daadwerkelijke gebruik onder jongeren en het feit dat veel ouders wel beseffen dat drinken en roken schadelijk is voor jongeren onder de 18 jaar. Mogelijk onderschatten ouders het gebruik van jongeren in het algemeen en dat van hun kind in het bijzonder. Hier zou in de preventieboodschap aandacht aan kunnen worden gegeven.
- Ouders zijn niet erg tevreden over de inspanning van anderen om roken en drinken door jongeren te voorkomen. Veruit het minst tevreden zijn ouders over andere ouders. Vergeleken met 2015 zijn ouders ook minder tevreden geworden over de inspanning van anderen. De ontevredenheid over andere ouders wijst er mogelijk op dat ouders het lastig vinden om streng te zijn door bijvoorbeeld alcoholgebruik op een feestje te verbieden, terwijl dat van ouders van vrienden van hun kind wel mag. De sociale druk is wat dit betreft mogelijk groot. Ouders zouden gestimuleerd en/of ondersteund kunnen worden om samen met de ouders van vrienden van hun kind hierover eenduidige afspraken te maken. Mogelijk zou hier in een NIX18 campagne aandacht aan kunnen worden besteed.
- Voor cannabis zijn in 2019 vergeleken met voorgaande metingen geen duidelijke negatieve ontwikkelingen zichtbaar. Aandachtspunt is wel dat het vertrouwen van ouders dat zij kunnen voorkomen dat hun kind wiet of hasj gaat gebruiken in 2019 licht is gedaald. Ook het percentage ouders dat zegt dat hun kind zeker geen trekje van een joint mag is in 2019 gedaald vergeleken met voorgaande jaren. Gezien deze trend lijkt het gewenst om in de preventieboodschap aan ouders ook specifiek aandacht te besteden aan cannabis.

Referenties

- Carver H, Elliott L, Kenned C, & Hanley J (2017). Parent–child connectedness and communication in relation to alcohol, tobacco and drug use in adolescence: An integrative review of the literature. *Drugs Education, Prevention and Policy*, 24, 119–133. Doi:10.1080/09687637.2016.1221060.
- De Looze M, Van Den Eijnden R, Verdurmen JEE, Vermeulen-Smit E, Schulten I, Vollebergh W, & Ter Bogt T (2012). Parenting practices and adolescent risk behavior: Rules on smoking and drinking also predict cannabis use and early sexual debut. *Prevention Science*, 13, 594-604. doi: 10.1007/s11121-012-0286-1.
- Hiemstra M, de Leeuw RNH, Engels RCME & Otten R (2017). What parents can do to keep their children from smoking: A systematic review on smoking-specific parenting strategies and smoking onset. *Addictive Behaviors*, 70, 107–128.
- Madkour AS, Clum G, Miles TT, Wang H, Jackson K, Mather F, & Shankar A (2017). Parental influences on heavy episodic drinking development in the transition to early adulthood. *Journal of Adolescent Health* 61, 147-154.
- Mattick RP, Clare PJ, Aiken A, Wadolowski M, Hutchinson D, Najman J, e.a. (2018). Association of parental supply of alcohol with adolescent drinking, alcohol-related harms, and alcohol use disorder symptoms: a prospective cohort study. *Lancet Public Health* 3, e64–e71.
- Rombouts M, van Dorsselaer S, Scheffers-Van Schayck T, Tuithof M, Kleinjan M, & Monshouwer K (2020). *Jeugd en riskant gedrag 2019. Kernegegevens uit het Peilstationsonderzoek Scholieren*. Trimbos-instituut: Utrecht.
- Rossow I, Keating P, Felix L & McCambridge J (2016). Does parental drinking influence children's drinking? A systematic review of prospective cohort studies. *Addiction*, 111, 204–17.
- Villagrana M, Lee S. (2018). Parental Influence on Adolescent Cigarette, Alcohol and Marijuana Use: A Focus on Race/Ethnicity and Age. *Child Adolesc Soc Work J* 35, 107–118.
- Vermeulen-Smit E (2014). *The role of parents in preventing adolescent alcohol and cannabis use*. Utrecht: Utrecht University. <https://assets.trimbos.nl/docs/5877e9fc-12cc-4440-ae7c-5c7f79ba5e62.pdf>.
- Yap MBH, Cheong TWK, Zaravinos-Tsakos F, Lubman DI. & Jorm AF (2017). Modifiable parenting factors associated with adolescent alcohol misuse: a systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Addiction*, 112, 1142–1162.

Colofon

Trimbos-instituut
Postbus 725
3500 AS Utrecht
T: 030 – 297 11 00

Auteurs
Karin Monshouwer
Saskia van Dorselaer
Marieke Rombouts

Met dank aan
*Alle scholen en ouders die hebben
deelgenomen aan het onderzoek.*

Vormgeving & productie
Canon Nederland N.V.

Beeld
istockphoto.com

Financiering
Ministerie van VWS

Bestelinformatie
*Deze factsheet is als download
beschikbaar of te bestellen via
www.trimbos.nl/webwinkel*

Artikelnummer: AF1827

© 2020, Trimbos-instituut, Utrecht

Copyrights Trimbos-instituut
*Alle rechten voorbehouden. Niets uit
deze uitgave mag worden veevoudigd
of openbaar gemaakt, in enige vorm
op enige wijze, zonder voorafgaande
toestemming van het Trimbos-instituut.*